

в общении с другими людьми. Все языки используются для построения сообщений о внеязыковой реальности. Все они способны по-разному выражать понятия категорий: времени, места, числа, модальности, обозначать классы предметов и отдельные объекты и их признаки, процессы и состояния.

Языки обладают множеством других универсальных особенностей – как обобщенных, так и более предметных. Эта универсальность отображает единство человеческого мышления и окружающего мира. И именно это единство определяет в конце концов возможность перевода.

Творческая функция перевода направлена на переводчика и определяет уровень его мастерства, знаний и умений, реализованных в процессе работы над созданием иноязычного текста. Переводчик не является автором оригинала, но как автор перевода он несет ответственность за новообразованный текст и поэтому оценка переводческих методов с учетом избранных интерпретатором вариантов предусматривает определение соотношений между авторским и переводческим уровнем прочтения представленного произведения. Ярко выраженная переводческая индивидуальность вливается в своеобразную трактовку оригинального текста, которое мы можем назвать, собственно, не переводом, а перепевом или же наследованием, принимая во внимание произвольность или отдаленность от первоисточника.

Оценивание перевода требует основательного и всестороннего анализа, представленного на новой языковой основе текста, который чаще носит всеобъемлющий характер, включая информативный, рецептивный та творческий критерии, поэтому и критика перевода требует всестороннего исследования.

Литература

1. Nida E.A., Teiber C. The Theory and Practice of Translation. – Leiden, 1969. – P. 23.
2. Бархударов Л.С. Язык и перевод. – М., 1975.
3. Зорівчак Р. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози). – Львів: Вид-во при ЛДУ, 1989. – 215 с.
4. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 271 с.
5. Рецкер Я.И. Пособие по переводу с английского на русский. – М.: Просвещение, 1982. – 158 с.
6. Рецкер Я.И. Теория и практика перевода. – М., 1975.
7. Швейцер А.Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. – М.: Наука, 1988. – 215 с.

УДК 811.111'36:81-13

РОМАНЮГА Н.В.
(Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ РИТМІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕКСТУ ЯК ОДНОГО З ЕЛЕМЕНТІВ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

У статті проводиться дослідження індивідуального стилю новел В. Стефаніка в руслі аналізу ритмоутворювальних одиниць лексичного та фонологічного рівнів з урахуванням виконання ними стилістичних функцій у тексті.

Ідіостиль – це “відбитки пальців автора”, це його творча манера, стиль його письма. Дослідженню індивідуального стилю автора присвячені праці таких зарубіжних та вітчизняних лінгвістів, як В.В. Виноградов, Н.Д. Арутюнова, І.В. Арнольд, В.А. Кухаренко, І.Р. Гальперін, а також дисертації вітчизняних дослідників Ю.П. Бойко, Н.Г. Єсипенко, Л.В. Гікова та ін.

Незважаючи на окремі лінгвістичні праці щодо особливостей мови В. Стефаніка, його новели не були в достатній мірі досліджені з погляду адекватного англійського відтворення фонетичних особливостей письменника як ритмоутворювального елементу, притаманному його стилю. Саме в цьому і полягає **актуальність роботи**.

Для проникнення у творчий метод письменника та виявлення основних рис його індивідуальної майстерності необхідно звернути увагу на час, епоху, умови написання. І.В. Арнольд у своїй праці слушно зауважує: “Для того, щоб запропонувати ґрунтовне трактування намірів автора, потрібно добре знати літературну, культурну, соціальну та політичну обстановку епохи, інші твори цього ж автора, його творчу біографію (переклад наш. – Н.Р.)” [1, с. 29].

Об'єктом дослідження є художній прозаїчний текст, представлений новелою другого періоду творчості “Діточа пригода”.

Предметом дослідження є лексичний потенціал мови новел письменника, сповнений унікальними виражальними та звуконаслідувальними ознаками.

Мета роботи полягає у дослідженні відтворення стилістично маркованих лексичних компонентів індивідуально-авторського стилю Стефаніка в інтерпретації дослідника та перекладача його новел Данила Струка. Загалом, “авторський стиль розуміється як сукупність індивідуальних виборів письменника з морфологічних, лексичних та синтаксичних одиниць мови з метою реалізації авторської інтенції” [2, с. 162]. Ми ж у роботі досліджуватимемо стиль письменника лише на рівні ритмоутворювальних та звуконаслідувальних одиниць мови. Тому для досягнення поставленої мети необхідно розв’язати такі завдання: виявити індивідуально-авторські риси мови малої прози; дослідити фоно-стилістичні засоби, які складають своєрідність мови творів Василя Стефаніка; порівняти оригінал та переклад з метою з’ясування особливостей передачі українських стилетвірних засобів англійською мовою.

В.І. Філоненко, який також займався питаннями вивчення мови письменника, в одній із своїх статей зазначає: “Саме стилістичні зміни мовних засобів складають його специфіку, його мовні барви. Цілком очевидно, що виражальні засоби мови письменника теж є одним з найважливіших елементів стилю письменника, причому вони надають йому виключно індивідуальне забарвлення. В образній мові письменника особливо яскраво виражається його безпосереднє сприйняття дійсності, його світовідчуття, через яке, безумовно, пізнається і його істинне світорозуміння (переклад наш. – *Н.Р.*)” [5, с. 92].

Отже, глибина змісту розкривається самим текстом. Читаючи новели Василя Стефаніка, з впевненістю можна відзначити характерні риси, притаманні його стилю, а саме лаконічність, смислова насиченість, колоритність. Щодо лексичного наповнення, мова головних героїв насичена авторськими фразеологізмами, образними порівняннями, гіперболами, зменшувально-пестливою лексикою, що відображає особливості їхнього характеру та світогляду. Проте звуконаслідуванню автор надавав теж вагомого значення при розкритті мовної картини світу своїх героїв, що ми і спробуємо дослідити.

Страхітливі картини війни відтворені письменником крізь призму сприйняття малих дітей селянської бідноти, як у новелі “Діточа пригода”, якою він розпочав новий період своєї творчості. Новели другого періоду “відзначаються драматизмом зображуваних подій, їм властивий був хоч і прихований, але могутній ліризм та лаконізм” [3, с. 73]. Окрім кількох фраз смертельно пораненої матері й двох коротеньких авторських описів, твір побудовано майже у формі монологу хлопчика, який розмовляє із своєю маленькою сестричкою. Характерною ознакою стилю письменника є внутрішній ритм новел, зумовлений чергуванням монологів та діалогів, використанням синтаксичних та стилістичних засобів. Залишившись сиротами, діти не розуміють складності та серйозності свого становища. Війну, яка щойно забрала їхню матір, вони сприймають як дитячу забавку, пригоду, видовище. Василько, вдаючи дорослого, пояснює те, що відбувається навкруги, а його несвідомі слова звучать дисонансом по відношенню до того, що сталося:

“*Видиш, як вoськo пyскaє свiтлo з тaмтoгo бoкy, як вoдy з ситa...*” [4, с. 174]. Аналізуючи дане речення, спостерігаємо стилістичний засіб, який ритмізує мову головних героїв, а саме – порівняння. Цей прийом є одним із найчастіше використовуваних письменником у новелах. У перекладі бачимо наступне: “*Do you see how the army is sending light from the other side; it’s like water through a sieve*” [6, с. 163]. У тексті оригіналу та перекладу бачимо ще один стилістичний прийом фоно-графічного рівня, використаний Стефаніком, а саме – алітерація. У реченні оригіналу відбувається ритмізований повтор фонем “*в*” та “*с*”, який носить ономатопеїчний характер. Настирливе повторювання свистячого звуку створює враження шепотіння. У перекладі Данилові Струку також вдалося відтворити даний стилістичний прийом, зберігши лише повтор фонем “*s*”. Навіть така мінімальна одиниця, як звук, що не має власного семантичного змісту, при включенні в художньо організоване мовлення, створює додаткове естетичне та смислове навантаження висловлювання за рахунок здійснення зображальної та експресивної функцій.

Ще одним вартом уваги фрагментом, у якому окрім алітерації спостерігаємо явище лексемних повторів, є такий: “*А диви, як за Ністром жовніри кулями такими возненими підкидають, штурмують, але високо, високо, а куля горить, горить, а потім гасне. Граються ними, о, як їх богато! Аді, гармата, гу-гу-гу, але вона в люди не стріляє, лиш у церкви, або в хати, або в школу*” [4, с. 174]”. Погляньмо на переклад Данила Струка: “*Look, look how the soldiers are throwing about fiery bullets there across the Dnister. But high, so high; and the bullet burns, burns and then it dies. They’re playing with them... look how many of them, look. There, listen to the cannon, boom, boom, boom; but it’s not shooting at people, only at churches or houses or schools*” [6, с. 163]. Перекладач Д. Струк зберіг алітерацію при перекладі, проте цілком виправдано замінивши фонему “*z*” фонемою “*b*”. Повторюючись, приголосні фонем “*z*” та “*b*” створюють жорсткий артикуляційний малюнок.

Виразальні можливості лексемних повторів давно відомі та широко використовуються письменниками усіх часів. Як бачимо, до цього стилістичного засобу вдається і Стефаник, використовуючи повтори окремих лексем та полісиндетон, як у попередньому реченні. Окрім логіко-емоційного виділення, через яке проявляється авторська модальність, лексемний повтор ритмізує висловлювання, у зв'язку з чим часто використовується у збалансованих структурах – антитезі, паралелізмі, перерахуванні. Повтори як сполучників, так і лексем створюють ефект ритму, притаманний стилю автора. Приклад повторів лексем “*високо*” та “*горить*” спостерігаємо у вищенаведеному реченні. Данило Струк притримується авторської манери письма і відтворює повтори у тексті перекладу.

Зазвичай, використання ономапоії значно збагачує звукову насиченість твору. У лексиці існує група слів, що здатна передати різноманітні звуки реальної дійсності, які можуть імітувати звучання об'єкту. В даному випадку, використовуючи цей стилістичний прийом, В. Стефаник намагався передати дитячу мову головного героя, відтворення ним сприйняття дійсності. Щодо звуконаслідувальної редупліційної форми “*зу-зу-зу*” перекладач дотримується авторського стилю і намагається передати стилістичне явище ономапоії однак за допомогою одиниці з іншою семантиком “*boom, boom, boom*”, тим самим імітуючи удари гармат.

Загальноприйнятим можна вважати визначення звуконаслідування як окремої категорії слів, яке примикає до вигуків, але не зливається з ними повністю завдяки специфічному значенню, притаманному лише їм мовленнєвій функції. Звуконаслідування передає сприйняття мовцем звукової ситуації, в той час як вигук виражає почуття, яке у нього викликає певна ситуація, або спонування до такої ситуації. Стилю письменника притаманне частотне використання вигуків у мовній палітрі головних героїв. Наступні приклади є тому підтвердженням. Розглянемо речення оригіналу та його переклад:

“*Овва, як мене куля трафить, то я ляжу коло мами та й умру, а ти сама не трафиш до вуйка*” [4, с. 174].

“*So what, if a bullet gets me, then I'll lie down next to mother and I'll die, and you won't find your way to uncle all by yourself*” [6, с. 164].

Хоча вигук “*овва*” перекладач передав іншим словосполученням, проте слід відзначити досить влучне використання ним звуконаслідувального, імітуючого український вигук, словосполучення “*so what*”, де повторюються фонemi “*o(so)-вв(wh)-a(at)*” (*овва – so what*).

Розглянемо інший приклад із вигуком:

“*Го-го, цілий рот кривавий і руки?*” [4, с. 175].

“*Why your whole mouth and hands are covered with blood*” [6, с. 164].

При перекладі вигуку “*го-го*” Данило Струк не зберіг його як вигук, який імітує здивування, а переклав його словосполученням. Але перекладач не вилучив його із свого перекладу, а навпаки, досить талановито передав звуконаслідування “*го-го*” як “*why your whole*”.

Отже, авторські фонетичні засоби, які підвищують експресивність мови та її емоційний та естетичний вплив, пов'язані зі звуковою матерією мови через вибір слів та їх розташування та повтори. Звуковий бік твору художньої літератури складає єдине ціле з ритмом та значенням і окремо від них не може впливати на читача. Ритм, притаманний стилю новел Василя Стефаника, не є орнаментом для значення або чуттєвим елементом, зовнішнім по відношенню до значення. Тому ритмічна організація тексту також є стилістично релевантною, вона робить думки та емоції автора більш чіткими. Даний переклад є цілком адекватним оригіналу. Якщо перекладач і не передає деякі вигуки власне вигуками, він компенсує їх відсутність досить влучними фонологічними замінами. Данило Струк у своєму перекладі зберіг як фонетичні, так і лексичні повтори, тим самим дотримуючись ритмічної організації тексту і адекватно відтворюючи авторський стиль митця.

Література

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов. – 8-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2006. – 384 с.
2. Жуковська В.В. Індивідуальний стиль письменника як авторська своєрідність у використанні дієслівних одиниць на різних мовних рівнях // Лінгвістика тексту. Вісник ХНУ № 636. – С. 161–165.
3. Лесин В.М. Василь Стефаник. Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1981. – 150 с. (Літературні портрети).
4. Стефаник В.С. Вибране / Упоряд. В.М. Лесина та Ф.П. Погребенника; Авт. вступ. ст. В.М. Лесин. – Ужгород: Карпати, 1979. – 392 с., порт., іл. (Б-ка “Карпати”).
5. Филоненко В.И. К вопросу изучения языка писателя // Вопросы языка и стиля (сб. науч. работ кафедры рус. яз.) – Пятигорск, 1966. – С. 84–93.
6. Struk D.S. A Study of Vasyl' Stefanyk: The Pain at the Heart of Existence. With Foreword by L.S.N. Luckyj. Trans. by author. Littleton, Colo.: Ukrainian Academic Press, 1973. – 200 p.